

Sygn. akt II Ca 72/13

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Iwona Siuta
Sędziowie:	SSO Karina Marczak SSR del. Renata Tarnowska (spr.)
Protokolant:	stażysta Ewa Zarzycka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 września 2013 roku w S.

sprawy z wniosku **E. M.**

z udziałem **R. R. (1), T. R., K. R. i M. R.**

o dział spadku po B. R. i R. R. (2)

na skutek apelacji wniesionej przez wnioskodawczynię E. M. i uczestnika R. R. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gryfinie

z dnia 18 września 2012 r., sygn. akt I Ns 627/11

1. odrzuca apelację uczestnika R. R. (1);

2. uchyla zaskarżone postanowienie, znosi postępowanie w sprawie w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Gryfinie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 72/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 18 września 2012 roku Sąd Rejonowy w Gryfinie ustalił, w pkt. I orzeczenia, iż w skład spadku po B. R., zmarłym w dniu 18 maja 1996 roku wchodzi udział we własności lokalu mieszkalnego położonego w (...), o powierzchni 67,90 m², dla którego Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) wraz z udziałem 5.000/10.000 części wspólnych budynku mieszkalnego i współwłasności działki gruntu objętych księgą wieczystą KW (...) o wartości 15.000 zł. W pkt. II ustalił, iż w skład spadku po R. R. (2) wchodzi udział we własności lokalu mieszkalnego położonego w (...), o powierzchni 67,90 m², dla którego Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) wraz z udziałem 5.000/10.000 części wspólnych budynku mieszkalnego i współwłasności działki gruntu objętych księgą wieczystą KW (...) o wartości 15.000 zł. W pkt. III postanowienia sąd dokonał działu spadku po

B. R. i R. R. (2) i zniósł współwłasność nieruchomości opisanej w pkt. I i II w ten sposób, że nieruchomość tą przyznał na wyłączną własność uczestniczce M. R. w całości bez obowiązku spłaty na rzecz uczestników T. R. i K. R.. W kolejnym IV punkcie orzeczenia Sąd rejonowy zasądził od uczestniczki M. R. na rzecz wnioskodawczyni E. M. kwotę 12.850 zł oraz na rzecz uczestnika R. R. (1) kwotę 10.000 zł tytułem spłaty ich udziałów w spadku. Ponadto w pkt. V zasądził od uczestnika T. R. na rzecz wnioskodawczyni E. M. kwotę 2.850 zł. W pkt. VI sąd ustalił wartość przedmiotu sprawy na 30.000 zł, a opłatę na 500 zł. Orzekając o kosztach postępowania zasądził od uczestniczki postępowania M. R. i uczestnika R. R. (1) kwoty po 166,67 zł.

W ustalonym stanie faktycznym zawartym w uzasadnieniu orzeczenia na kartach akt sprawy 69-73, Sąd rejonowy wskazał, iż postanowieniem z dnia 25 maja 1999 roku, w sprawie o sygn. akt I Ns 214/99 Sąd Rejonowy w Gryfinie stwierdził, że spadek po B. R. na podstawie ustawy nabyli wprost żona R. R. (2) oraz dzieci E. M., R. R. (1), B. R. po 1/4 części każdy, a spadek po R. R. (2) na podstawie ustawy nabyły wprost jej dzieci Elżbieta M., R. R. (1), B. R. w udziałach po 1/3 części każdy. Natomiast postanowieniem Sądu Rejonowego w Gryfinie z dnia 11 sierpnia 2011 roku, w sprawie o sygn. akt I Ns 292/11 stwierdzono nabycie spadku po B. R. (syna B. i R.) na podstawie ustawy w udziałach po 1/3 części na rzecz żony M. R. i synów T. R. i K. R.. Ponadto Sąd I instancji ustalił, iż w skład spadku po B. R., wchodzi udział we własności lokalu mieszkalnego położonego w (...), o powierzchni 67,90 m², dla którego Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) wraz z udziałem 5.000/10.000 części wspólnych budynku mieszkalnego i współwłasności działki gruntu objętych księgą wieczystą KW (...) o wartości 15.000 zł oraz, iż w skład spadku po R. R. (2) wchodzi udział we własności lokalu mieszkalnego położonego w (...), o powierzchni 67,90 m², dla którego Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) wraz z udziałem 5.000/10.000 części wspólnych budynku mieszkalnego i współwłasności działki gruntu objętych księgą wieczystą KW (...) o wartości 15.000 zł. Dodatkowo Sąd I instancji wskazał, że w przedmiotowym lokalu mieszkalnym w budynku dwurodzinnym mieszka uczestniczka M. R. wraz z synem T. R., a budynek wymaga kapitalnego remontu. Ponadto, iż w lokalu tym uczestniczka M. R. zamieszkała wraz z mężem i dziećmi w 1998 roku. Następnie Sąd rejonowy wskazał, iż uczestniczka M. R. utrzymuje się z renty w wysokości 1.260 zł, nie posiada oszczędności ani cennych ruchomości, uczestnik R. R. (1) mieszka w K., uczestnik K. R. w S. a wnioskodawczyni E. M. mieszka sama we własnym budynku jednorodzinnym i utrzymuje się z emerytury w wysokości 2.400 zł.

Mając powyższe na względzie Sąd rejonowy w swych rozważaniach przywołał dyspozycję art. 1035 k.c. oraz 1037 k.c. wskazując, iż w przypadku, jeśli spadek przypada kilku spadkobiercom, do tej wspólności stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasnościach w częściach ułamkowych a dział spadku może nastąpić na mocy orzeczenia sądu na żądanie któregokolwiek ze spadkobierców. Ponadto, iż zgodnie z art. 211 k.c. pierwszeństwo ma fizyczny podział rzeczy, a jeśli rzecz nie da się podzielić, bądź byłoby to sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego lub ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem rzeczy czy też pociągałoby za sobą istotną zmianę rzeczy lub znaczne zmniejszenie jej wartości, wtedy na mocy art. 212§ 2 k.c. rzecz może być przyznana stosownie do okoliczności jednemu ze współwłaścicieli z obowiązkiem spłaty pozostałych. Przywołał również treść art. 684 k.p.c. na mocy to którego w zw. z art. 678 i 688 k.p.c. sąd ustala skład i wartość spadku. Dodatkowo wskazał art. 618 k.p.c. podnosząc, iż sąd spadku jest władny orzekać o sporach między współspadkobiercami, w tym wzajemnych roszczeniach z tytułu posiadania rzeczy.

W ocenie Sądu rejonowego wnioskodawczyni i uczestnicy zgodni byli co do składu spadku i jego wartości i zdaniem tegoż sądu wskazana wartość 30.000 zł odpowiada rzeczywistej wartości rynkowej nieruchomości, zwłaszcza że nieruchomość wymaga generalnego remontu. Jak dalej wywiódł sąd, odmienne stanowiska wnioskodawczyni i uczestnika R. R. (1) oraz uczestników M. R., T. R. i K. R. dotyczyły jedynie tego, komu ma zostać przyznana spadkowa nieruchomość. W ocenie Sądu I instancji nieruchomość nie nadaje się do podziału fizycznego a ponadto uczestnicy o taki podział nie wnosili, z tych przyczyn zasadne było przyznanie wspólnej rzeczy jednemu ze spadkobierców z obowiązkiem spłaty pozostałych współspadkobierców. Jak dalej przywołał Sąd rejonowy, wnioskodawczyni i uczestnicy postępowania R. R. (1) i K. R. zaspokajają swoje potrzeby mieszkaniowe we własnym zakresie. W spadkowym lokalu mieszka uczestnik T., oraz uczestniczka M. R., która to ponosi koszty utrzymania lokalu. Uczestniczka M. R. w ocenie Sądu I instancji nie ma możliwości zamieszkania w innym lokalu mieszkalnym, ponieważ w mieszkaniu którego jest współwłaścicielką mieszka jej siostra i brat. Pomimo braku oszczędności, posiadany przez

uczestniczkę dochód w wysokości 1.260 zł pozwole jej, według Sądu rejonowego na spłatę udziałów pozostałych uczestników poprzez zaciągnięcie kredytu, za wyjątkiem uczestników postępowania T. R. i K. R., którzy to nie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz spłaty. Zasadzając na rzecz wnioskodawczynie E. M. kwotę 12.850 zł Sąd I instancji uwzględnił w niej 10.000 zł tytułem spłaty udziału wnioskodawczynie w masie spadkowej oraz kwotę 2.850 zł tytułem wynagrodzenia za korzystanie przez uczestniczkę M. R. z należnej wnioskodawczynie części spadkowej nieruchomości, za okres od września 2007 roku do maja 2012 roku, i za ten sam okres i w tej samej wysokości zasądził należność na rzecz wnioskodawczynie od uczestnika T. R.. O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł w oparciu o treść art. 520 § 2 k.p.c. uznając, iż zasadne jest by uczestnicy M. R., R. R. (1) oraz wnioskodawczynie ponieśli koszty postępowania, ponieważ w wyniku działu spadku przypadł im składnik majątkowy lub zasądzone na ich rzecz określone kwoty i z tej to przyczyny zasądził od uczestniczki M. R. i uczestnika R. R. (1) na rzecz wnioskodawczynie kwoty po 166,67n zł, tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Z powyższym orzeczeniem nie zgodziła się wnioskodawczynie E. M., wnosząc apelację we własnym imieniu oraz w imieniu uczestnika R. R. (1) zaskarżając opisane powyżej postanowienie w części dotyczącej przyznania spadkowej nieruchomości uczestniczce M. R. i wnosząc o zmianę w ten sposób, by sporną nieruchomość przyznać jej. Postanowieniu wnioskodawczynie zarzuciła, iż nie uwzględniono interesu jej oraz jej brata R. a w szczególności faktu, iż spadkowa nieruchomość jest ich domem rodzinnym. Wnioskodawczynie podniosła także, iż uczestniczka M. R., wbrew temu co ustalił sąd ma gdzie zamieszkać, ponadto iż pomimo faktu że od śmierci spadkodawców oraz brata B. minęło już wiele lat, uczestniczka zamieszkując w spadkowej nieruchomości nie uczyniła nic by rozliczyć się ze współspadkobiercami. Jednocześnie wnioskodawczynie odnosząc się do poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń w zakresie możliwości finansowych uczestniczki M. R. wskazała, iż uczestniczka ze swej renty w wysokości 1.260 zł utrzymuje nie tylko siebie ale i syna T., który nie pracuje.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczynie, uczestniczka postępowania M. R. wniosła o jej oddalenie, podnosząc iż Sąd rejonowy słusznie przyznał jej spadkową nieruchomość, ponieważ to ona opiekowała się teściową przed jej śmiercią wtedy gdy wymagała całodobowej opieki. Ponadto podniosła, iż wnioskodawczynie o spłatę zaczęła się domagać dopiero po śmierci jej męża B., czyli w 2007 roku. Jednocześnie w apelacji zawarła wniosek o rozłożenie zasądzonej spłaty na cztery lata, które w ocenie uczestniczki pozwolą jej na uregulowanie całej sumy.

Na rozprawie w dniu 13 września 2013 roku wnioskodawczynie pottrzymała swoją apelację w całości. Uczestniczka postępowania wniosła zaś o jej oddalenie.

Sąd Odwoławczy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Wedle zaś art. 379 pkt. 2 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego albo, gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany. Określając uchybienia procesowe które sprawiają, że postępowanie jest dotknięte nieważnością, ustawodawca uwzględnił ich znaczny ciężar gatunkowy. Sąd drugiej instancji tych szczególnych uchybień nie może pominąć. Pojawienie się któregokolwiek z nich musi doprowadzić do stwierdzenia, nawet z urzędu, nieważności postępowania przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji. Bez znaczenia jest zatem to, czy uchybienie procesowe skutkujące nieważnością postępowania objęte zostało zarzutem apelacyjnym oraz czy między zaistniałym uchybieniem a wynikiem sprawy zachodzi związek przyczynowy.

Znajdująca się w aktach sprawy (k. 3) kserokopia pełnomocnictwa udzielonego wnioskodawczynie E. M. przez uczestnika postępowania R. R. (1) nie upoważniała wnioskodawczynie do występowania w niniejszym postępowaniu w imieniu i na rzecz uczestnika R. R. (1).

W paragrafie pierwszym bowiem R. R. (1) oświadczył, że ustanawia swym pełnomocnikiem swoją siostrę E. M. i upoważnia ją do występowania w jego imieniu przed Sądem Rejonowym w Gryfinie lub innymi sądami w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po rodzicach B. R. i R. R. (2). W paragrafie drugim zaś R. R. (1) oświadczył, iż upoważnia także E. M. do rozporządzenia jego udziałem w nieruchomości nierolnej położonej w K. obszarze 0,1056 ha wraz z

budynkiem mieszkalnym i zabudowaniami gospodarczymi zarówno pod tytułem odpłatnym jak i nieodpłatnym, w wyniku działu spadku i zniesienia współwłasności, w tym także na swoją rzecz oraz dokonania wszelkich czynności, które okażą się konieczne przy realizacji tego umocowania.

Pełnomocnictwo to niewątpliwie nie stanowi pełnomocnictwa wnioskodawczynie E. M. do działania w imieniu uczestnika R. R. (1) w postępowaniu sądowym w sprawie o dział spadku po B. R. i R. R. (2).

Wedle art. 86 k.p.c. strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników, a zgodnie z art. 88 k.p.c. pełnomocnictwo może być albo procesowe - bądź to ogólne, bądź do prowadzenia poszczególnych spraw - albo do niektórych tylko czynności procesowych. Mając na uwadze art. 89 § 2 k.p.c. przyjąć należy, że udzielenie pełnomocnictwa procesowego jest jednostronną czynnością prawną zawierającą oświadczenie woli, w którym mocodawca upoważnia oznaczoną osobę do zastępowania go przed sądem. Tego właśnie elementu w przedłożonej do akt kserokopii pełnomocnictwa zabrakło. Uczestnik R. R. (1) upoważnił co prawda swoją siostrę do rozporządzenia jego udziałem w masie spadkowej po rodzicach, co może mieć miejsce w przypadku pozasądowego działu spadku, jednak nie do reprezentowania go w postępowaniu sądowym w sprawie o dział spadku po B. R. i R. R. (2).

Ponadto zważyć należy, iż zarządzeniem Przewodniczącego z dnia 15 lipca 2012 roku, doręczonego wnioskodawczynie w dniu 22 lipca 2013 roku, wnioskodawczynie poinformowana została o wadliwości złożonego pełnomocnictwa i wezwana do złożenia w terminie 7 dni pełnomocnictwa brata R. R. (1) do reprezentowania w sprawie o dział spadku przed sądami obu instancji i oświadczenia, czy zatwierdza dokonane przez nią czynności pod rygorem odrzucenia apelacji wniesionej w imieniu R. R. (1) przez E. M.. Jednocześnie wnioskodawczynie pouczone została, iż z pełnomocnictwa złożonego do akt sprawy wynika umocowanie do reprezentacji o stwierdzenie nabycia spadku po B. i R. R. (2), a nie do postępowania o dział spadku potych osobach, pełnomocnictwo do rozporządzenia udziałem w nieruchomości nie zawiera umocowania do działania przed sądem w sprawie o dział spadku, a jedynie do pozasądowego działu spadku.

Pomimo owego pouczenia i wezwania wnioskodawczynie nie złożyła prawidłowego pełnomocnictwa ani też oświadczenia uczestnika R. R. (1), iż zatwierdza dokonane przez nią czynności. W piśmie procesowym z dnia 26 lipca 2013 roku wnioskodawczynie wskazała, iż czas na złożenie pełnomocnictwa i oświadczenia brata R. jest za krótki, oraz że brat R. przebywa w szpitalu. Na rozprawie w dniu 13 września 2013 roku wnioskodawczynie ponownie oświadczyła, że nie posiada pełnomocnictwa od brata oraz oświadczenia zatwierdzającego jej czynności, ponieważ brat jest chory i nie ma możliwości uzyskania takiego zaświadczenia.

Mają powyższe rozważania na względzie, działając na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt. 2 k.p.c. stwierdzając nieważność postępowania, Sąd O. zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w sprawie w całości i przekazał sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania orzekając o tym w pkt. II sentencji.

Zgodnie z art. 373 k.p.c. Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia. W razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie apelacja ulega odrzuceniu. W niniejszej sprawie, po stwierdzeniu braków formalnych apelacji uczestnika R. R. (1), sąd odwoławczy wezwał wnioskodawczynię do usunięcia braków w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia apelacji, ponieważ terminu upłynął bezskutecznie mocy art. 373 k.p.c. apelacja uczestnika R. R. (1) ulega odrzuceniu, o czym orzeczono w pkt. I sentencji.